

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Yöntem

Dr. Seher Yalçın

YÖNTEM

- ① Araştırmanın Modeli
 - Evren ve Örneklem
 - Veriler ve Toplanması
 - Verilerin Çözümü ve Yorumu

YÖNTEM

- Araştırmanın nasıl yapıldığını betimleyen kesimdir. Bu betimleme okuyucuya araştırmanın yönteminin uygunluğunu, bulguların geçerlik ve güvenilirliğini değerlendirme olanağı verir. Raporda yöntem öyle betimlenmeli ki istendiğinde araştırmanın tekrarlanabilmesi mümkün olabilsin (Balcı, 2001).
- Yöntemde genelde şu başlıklar yer alır.
- *Denekler.* Araştırmaya kimler katıldı? Kaç denek vardı? Bu insanlar nasıl seçildi? Sorularına yanıt verilmelidir (Balcı, 2001).
- *Araçlar.* Araştırmada kullanılan materyaller ve işlevleri tartışılır.
- *Prosedür.* Bu kesim araştırmanın her aşamasını özetler. Deneklere verilen yönergeler, grupların oluşturulması, spesifik deneysel manipulasyonlar betimlenir (Balcı, 2001).

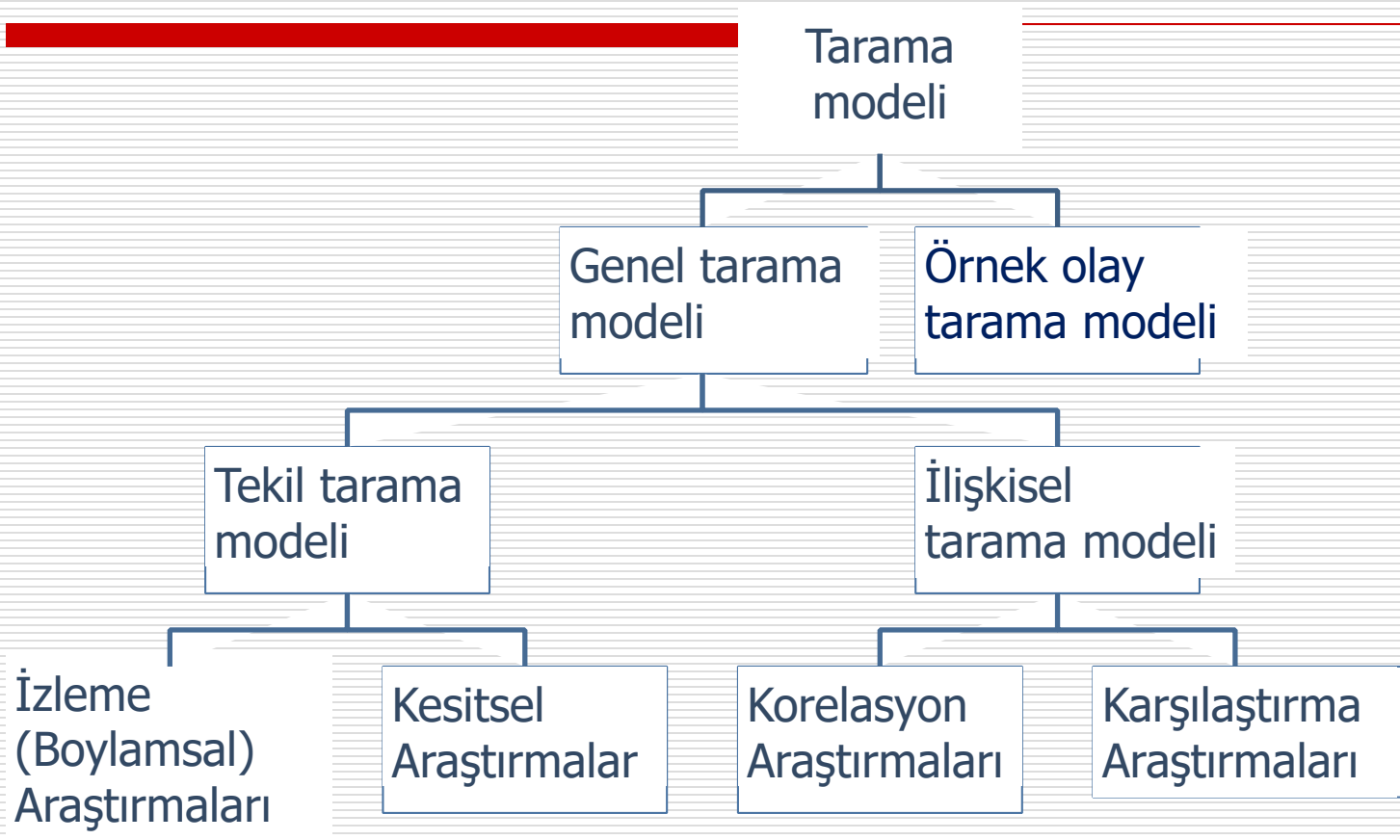
YÖNTEM (devam)

- Yöntem, en genel anlamda, problemi çözmek için izlenen düzenli yoldur. Araştırma yöntemi, problem çözümü için gerekli verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması işlemlerini içerir. Araştırma yöntemi, raporda, bir başka araştırmacının aynı çalışmayı gerektiğinde aynen tekrarlayabilmesine olanak sağlayacak kapsam ve ayrıntıda verilmelidir (Karasar, 2005).
- Yöntem bölümünde verilen bilgiler araştırma türüne göre değişebilmektedir. Uygun durumlarda, araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması ile araştırmanın süre ve maliyet bilgileri verilmelidir (Karasar, 2005).

Araştırma Modeli

- Araştırma modeli, en genel anlamda, araştırma amacına uygun ve ekonomik bir süreçle, verilerin toplanması ve analizi için gerekli koşulların düzenlenmesidir.
- Tarama ve deneme modelleri vardır. Tarama modeli, var olan durumu aynen resmetmeyi; deneme modeli ise, tahmin edilen sebep sonuç ilişkisini sınamak üzere, var olan durumun kontrollü olarak değiştirilmesini esas alır (Karasar, 2005).
- Deneme modellerinde araştırmaya katılan (deneme-kontrol) gruplarının sayısı ve seçiliş şekilleri, bağımsız değişkenlerin gruplara uygulanış sıra ve şekilleri, bağımlı değişkenin ölçülme zamanı gibi bilgilere yer verilir (Karasar, 2005).

Tarama Modelleri (Karasar, 2005)

1. Genel Tarama Modelleri (Karasar, 2005)

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bu evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir.

Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. Çoğu araştırmalarda hem tekil hem de ilişkisel taramalara olanak verecek düzenlemelere gidilir.

1.1. Tekil tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denir.

Bu tür bir yaklaşımda ilgilenilen olay, madde, birey, grup, kurum, konu vb. birim ve duruma ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye çalışılır. Bu betimleme geçmiş ya da şimdiki zamanla sınırlı olabileceği gibi, zamanın bir fonksiyonu olarak gelişimsel de olabilir.

1.1. Tekil tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Tekil tarama modelleri ile anlık durum saptamaları yanında zamansal gelişimler ve değişimler de belirlenebilmektedir.

Zamana dayalı taramalar, iki temel yaklaşımla gerçekleştirilmektedir:

1. İzleme yaklaşımı
2. Kesit alma yaklaşımı

1.1.1. İzleme yaklaşımı

(Karasar, 2005)

Bu yaklaşımda zamansal gelişimi ya da değişimi belirlenmek istenen değişken, aynı eleman ya da birimler üzerinde, belli bir başlangıç noktasından alınarak sürekli olarak ya da belirli aralıklarla gözlenir. Bu yaklaşımda izlenen eleman ya da ünite genellikle az sayıdadır.

1.1.1. İzleme yaklaşımı (Karasar, 2005)

Dil gelişiminin belirlenmesi amacıyla yapılan bir araştırmada, az sayıda çocuğun doğuştan başlayarak yedi yaşına kadar belli aralıklarla gözlenmesi izleme yaklaşımına örnek olarak verilebilir.

1.1.1. İzleme yaklaşımı

(Karasar, 2005)

İzleme yaklaşımı kullanılarak yapılan araştırmalar doğası gereği uzun sürelidir.

İzleme yaklaşımı ile elde edilen bulguların geçerlik olasılığı yüksek, ancak az sayıda eleman üzerinde çalışılabildiğinden genellenebilirliği düşüktür.

1.1.2. Kesit alma yaklaşımı

(Karasar, 2005)

Bu yaklaşımda, gelişim, çeşitli gelişmişlik evrelerini temsil ettiği kabul edilen birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda yapılacak gözlemlerle belirlenmeye çalışılır. Böylece alınan sonuçlar sanki aynı gruptan alınmış gibi yorumlanır ve gelişimin sürekliliğini yansıttığı var sayılır.

1.1.2. Kesit alma yaklaşımı

(Karasar, 2005)

Dil gelişiminin belirlenmesi amacıyla yapılan bir araştırmada, dil gelişimi bakımından önemli görülen her yaş diliminden o yaş dilimindekileri temsil edebilecek yeterlilikte çocuk seçilir. Her gruptan seçilen çocuklardan toplanan veriler birbirine eklenerek gelişimin görünümü ortaya çıkarılır.

1.2.İlişkisel tarama modelleri

(Karasar, 2005)

İki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.

İlişkisel çözümleme:

1. Korelasyon türü ilişki ve
2. Karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişki olmak üzere iki türlü yapılabilir.

1.2.İlişkisel tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Tarama yolu ile bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz.

Ancak, araştırmacılara bu konuda bazı ipuçları verir.

1.2.İlişkisel tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Korelasyon türü ilişki aranan araştırmalarda, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, birlikte bir değişme varsa bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılır.

1.2.İlişkisel tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Öğrencilerin zeka düzeyi ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan bir araştırma sonunda, üç çeşit ilişki durumu söz konusudur:

- İki değişken arasında sistemli bir ilişki yoktur.
- Değişkenler doğru/aynı yönde değişim gösterir.
- Değişkenler ters orantılıdır/zıt yönde değişim gösterir.

1.2.İlişkisel tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Karşılaştırma türü ilişkisel araştırmalarda ise, denemesi olmayan fakat ona yakın bir araştırma düzenidir. Karşılaştırma yolu ile belirli bir sonucun oluşma nedenleri teke indirgenmeye çalışılır. En olası çözümden başlayarak bu ilişkiler sınanır.

1.2.İlişkisel tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Karşılaştırma yolu ile ilişki belirlemede en az iki değişken vardır. Bunlardan birine göre gruplar oluşturulur, öteki (bağımlı) değişkene göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığına bakılır.

Örneğin, öğrencilerin zeka düzeylerine göre düşük-orta-yüksek şeklinde gruplara ayırıp her gruptaki öğrencilerin okul başarı puanları ortalamasının zeka düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi.

2.Örnek olay tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Evrendeki belirli bir ünitenin (birey, aile, hastane, okul, vb), derinliğine ve genişliğine, kendisi ve çevresi ile olan ilişkilerini belirleyerek o ünite hakkında yargıya varmayı amaçlayan tarama düzenlemeleridir.

2. Örnek olay tarama modelleri

(Karasar, 2005)

Toplanan veriler, yalnızca inceleme konusu olan ünite için geçerlidir, genelleme amacı taşımaz.

Örnek olay tarama modeli ile yapılan araştırmalar, genel tarama modeli ile yapılan araştırmalara göre daha ayrıntılı ve gerçeğe yakın bilgiler verir. Genel taramalar daha yüzeyseldir.

2.Örnek olay tarama modelleri (Karasar, 2005)

Örnek:

Bir öğrencinin başarısızlık nedenlerini araştıran bir psikolojik danışman, öğrencinin notlarını, öğretmenlerle olan ilişkilerini, aile durumunu, beslenmesini, sağlığını, çalışma alışkanlıklarını ve başarısını etkileyebileceği düşünülebilen öteki önemli değişkenleri gözlemleyebilir. Böylece elde ettiği verileri topluca değerlendirerek, öğrenciyi başarısızlığa götüren koşulları belirlemeye çalışır.